

Katarzyna Miłek* <https://orcid.org/0000-0003-4603-4604>

Gnieźnieńska Szkoła Wyższa Milenium w Gnieźnie

e-mail: katarzyna.milek@milenum.edu.pl

Tomasz Albiński** <https://orcid.org/0000-0003-0316-1734>

Gnieźnieńska Szkoła Wyższa Milenium w Gnieźnie

e-mail: tomasz.albinski@milenum.edu.pl

https://doi.org/10.25312/2083-2923.20/2021_09kmta

Przedszkola publiczne a niepubliczne w Polsce

Streszczenie: Dylemat związany z zagadnieniem przedszkola publiczne a niepubliczne ciągle widoczny jest na różnych grupach i forach. Młodzi nauczyciele nie wiedzą, z którą z tych placówek związać swoją przyszłość. Autorzy tegoż artykułu przybliżają podstawowe, a zarazem ważne różnice w funkcjonowaniu tych placówek oświatowych co do możliwości poszerzenia wiedzy z zakresu tej tematyki. Z praktyki wynika, że wielu nauczycieli myli zasady funkcjonowania przedszkoli niepublicznych i publicznych, co staje się powodem wielu nieporozumień.

Słowa kluczowe: przedszkole, placówki oświatowe, nauczyciele, nadzór

* Katarzyna Miłek – doktor nauk społecznych w zakresie pedagogiki. Adiunkt na Wydziale Nauk Społecznych w Gnieźnieńskiej Szkole Wyższej Milenium. Dziedziny badawcze: twórczość, pedagogika przedszkolna, arteterapia. Autorka wielu artykułów w czasopismach naukowych, jak również w monografiach.

** Tomasz Albiński – doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii. Dziekan Wydziału Nauk Społecznych Gnieźnieńskiej Szkoły Wyższej Milenium. Dziedziny badawcze: logika, metodologia, etyka. Autor monografii *Spór o realizm modalny* oraz artykułów z zakresu filozofii analitycznej.

Polityka oświatowa państwa polskiego obejmuje mechanizm organizacji procesu nauczania, metod kształcenia i wychowania, ustala program aktywności państwa na polu oświaty, konstytuując jego podstawy materialno-ekonomiczne, ustalając podstawy systemu zarządzania instytucjami oświatowymi. Na funkcjonowanie polityki oświatowej składają się realia ustrojowe, społeczne, ekonomiczne, historyczne i demograficzne¹. Gwarantuje ona wszystkim obywatelom możliwość kształcenia, dzieciom zapewnia prawo do opieki i wychowania. Pierwszym i podstawowym elementem systemu oświatowego jest edukacja przedszkolna².

Funkcjonowanie przedszkoli publicznych w Polsce określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. Dotyczy ono przedszkoli ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi lub integracyjnymi, co określa indywidualna nazwa placówki. Nazwa może również zawierać dodatkowe określenie w zależności od potrzeb społeczności lokalnej, informujące o specyfice realizowanych celów kształcenia, wychowania i opieki. Może też zawierać w nazwie rodzaj niepełnosprawności uczniów albo nazwę języka mniejszości narodowej lub etnicznej, jeśli w przedszkolu są prowadzone zajęcia edukacyjne w tym języku. Wprowadzenie do nazwy tego typu dodatku może nastąpić po uzgodnieniu z organem prowadzącym³.

Polski system prawny posiada w swoim zakresie, zgodnie z konstytucją, możliwość przekazywania środków publicznych na dofinansowanie kosztów poniesionych przez szkolnictwo prowadzone przez inne podmioty niż Skarb Państwa i jednostki samorządów terytorialnych⁴. Ostatnie dziesięciolecie przyniosło wiele zmian w funkcjonowaniu i finansowaniu oświaty społecznej, wyznaniowej i prywatnej, chociaż historyczne i polityczne uwarunkowania nie stworzyły obfitej tradycji placówek alternatywnie działających wobec przedszkoli publicznych⁵. Nowe rozwiązania naszego ustawodawstwa przewidują obecnie istnienie innych form wychowania przedszkolnego, czyli punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego. W pewnym stopniu rozwiązują one kwestię dostępności opieki przedszkolnej⁶.

Osoba zajmująca się wychowaniem przedszkolnym w publicznych innych formach wychowania przedszkolnego otrzymuje na każde dziecko objęte tą formą wy-

¹ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2007, s. 315.

² E. Żyzik, *Wybrane zagadnienia z pedagogiki przedszkolnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego, Kielce 2009, s. 9.

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, Dz.U. 2019, poz. 502, § 1 i 2.

⁴ A. Jeżowski, *Finansowanie publiczne oświaty niepublicznej*, Wydawnictwo ABC Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 57.

⁵ M. Kotarba-Kańczugowska, *Wychowanie przedszkolne w Polsce – różne tradycje, odmienne formy, europejskie aspiracje?*, [w:] tejsze (red.), *Wyzwania współczesnej edukacji przedszkolnej*, Wydawnictwo APS, Warszawa 2012, s. 20–21.

⁶ M. Kotarba-Kańczugowska, *Inne formy wychowania przedszkolnego – między modelem rynkowym a demokratycznym eksperymentowaniem*, [w:] K. Gawlicz, P. Rudnicki, M. Starnawski, T. Tokarz, *Demokracja i edukacja, dylematy, diagnozy, doświadczenia*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2014, s. 156.

chowania przedszkolnego dotację z budżetu gminy w wysokości nie niższej niż 50% wydatków bieżących, przewidzianych na jednego ucznia w przedszkolu publicznym prowadzonym przez gminę, pomniejszonych o opłaty za korzystanie z wychowania przedszkolnego oraz za wyżywienie, stanowiące dochody budżetu gminy, z zastrzeżeniem, że na ucznia niepełnosprawnego w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawnego ucznia przedszkola w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez gminę⁷.

W przypadku przedszkola niepublicznego dopłata ze strony gminy wynosi nie mniej niż 40% wydatków bieżących przewidzianych na jedno dziecko w przedszkolu publicznym prowadzonym przez gminę. Jeśli gmina nie prowadzi żadnego przedszkola, to zarówno w przypadku dotacji dla placówek publicznych, jak i niepublicznych podstawą ustalenia jej wysokości są wydatki bieżące ponoszone przez najbliższą gminę na prowadzenie przedszkoli publicznych⁸.

Kwestię funkcjonowania finansowego komplikuje również kwestia obowiązku wpisu osoby prawnej lub fizycznej, która prowadząc inne formy wychowania przedszkolnego, powinna wpisać działalność do ewidencji szkół i placówek prowadzonych przez gminę, ale nie może być wpisana do ewidencji osób prowadzących działalność gospodarczą⁹, co nie daje osobie prowadzącej statusu przedsiębiorcy. Stanowi to barierę w korzystaniu z dofinansowań, preferencyjnych warunków opłat w ZUS, ograniczenia w fiskusie związanego z podatkiem VAT i we wsparciu finansowym dla przedsiębiorców.

Arkusze organizacji przedszkola publicznego określa liczbę nauczycieli zatrudnionych w placówce, imię, nazwisko, stopień awansu zawodowego i kwalifikacje poszczególnych nauczycieli oraz liczbę godzin prowadzonych przez nich zajęć, liczbę nauczycieli¹⁰, w podziale na stopnie awansu zawodowego, liczbę pracowników administracji i obsługi, w tym pracowników zajmujących stanowiska kierownicze, oraz etatów przeliczeniowych, liczbę pracowników ogółem, w tym pracowników zajmujących stanowiska kierownicze. Arkusze organizacji przedszkola określa liczbę oddziałów, liczbę dzieci w poszczególnych oddziałach, tygodniowy wymiar zajęć religii, zajęć języka mniejszości narodowej, języka mniejszości etnicznej lub języka regionalnego, jeżeli takie zajęcia są w przedszkolu prowadzone, czas pracy przedszkola oraz poszczególnych oddziałów, ogólną liczbę godzin pracy finansowanych ze środków przydzielonych przez organ prowadzący przedszkole, w tym liczbę godzin zajęć edukacyjnych i opiekuńczych, zajęć rewalidacyjnych, zajęć z zakresu pomocy

⁷ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2013, poz. 827.

⁸ Tamże.

⁹ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 listopada 2004 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o systemie oświaty, Dz.U. 2004, nr 256, poz. 2572 z późn. zm.

¹⁰ Art. 9d, ust. 8 Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, Dz.U. 2018, poz. 967 i 2245.

psychologiczno-pedagogicznej oraz innych zajęć wspomagających proces kształcenia, realizowanych w szczególności przez pedagoga, psychologa, logopedę i innych nauczycieli. Arkusz organizacji stanowi najbardziej szczegółowy dokument w jednostce przedszkolnej¹¹.

Dyrektor szkoły lub przedszkola przekazuje arkusz organizacji szkoły lub przedszkola zaopiniowany przez zakładowe organizacje związkowe w terminie do dnia 21 kwietnia danego roku organowi prowadzącemu przedszkole. Opinia zakładowych organizacji związkowych jest wydawana w terminie 10 dni roboczych od dnia otrzymania arkusza organizacji szkoły lub przedszkola, nie później niż do dnia 19 kwietnia danego roku. Organ prowadzący szkołę lub przedszkole, po uzyskaniu opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny, zatwierdza arkusz organizacji szkoły lub przedszkola w terminie do dnia 29 maja danego roku. Opinia organu sprawującego nadzór pedagogiczny, czyli kuratorium, jest wydawana w terminie 10 dni roboczych od dnia otrzymania od organu prowadzącego szkołę lub przedszkole arkusza organizacji szkoły lub przedszkola, nie później niż do dnia 20 maja danego roku.

W każdym przedszkolu publicznym są oddziały przedszkolne liczące nie więcej niż 25 dzieci, są to dzieci w zbliżonym wieku przedszkolnym, z uwzględnieniem ich potrzeb, zainteresowań, uzdolnień oraz rodzaju niepełnosprawności. Jeżeli oddział jest oddziałem integracyjnym, nie może być w nim większa liczba dzieci niż 20, w tym dzieci z niepełnosprawnością nie więcej niż 5¹².

Czas zajęć prowadzonych z dziećmi w przedszkolu powinien być dostosowany do możliwości rozwojowych dzieci – w grupach dzieci trzy- i czteroletnich zajęcia trwają około 15 minut, natomiast w grupach pięcio- i sześciolatków około 30 minut¹³.

Dyrektor przedszkola publicznego przydziela do poszczególnych oddziałów opiekę jednego lub dwu nauczycieli, w zależności od czasu pracy oddziału i realizowanych w nim zadań, oraz, jak ustala rozporządzenie, z uwzględnieniem propozycji rodziców dzieci danego oddziału. Ustalane jest dla zapewnienia ciągłości i skuteczności pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, aby ten sam nauczyciel opiekował się danym oddziałem do czasu zakończenia korzystania z wychowania przedszkolnego przez dzieci tego oddziału¹⁴.

W przedszkolach zaliczonych jako inne formy wychowania przedszkolnego ich odmienność polega na liczbie dzieci, ilości czasu spędzanego w przedszkolu przez dziecko oraz na miejscu organizowania opieki. Liczba godzin przewidzianych na realizację podstawy programowej według rozporządzenia przewidziana jest w zależności od liczby dzieci uczęszczających. W grupie, do której uczęszcza od 3 do 12 dzie-

¹¹ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna*, Polski Instytut Wydawniczy, Warszawa 2005, s. 50, zał. 3 do Rozporządzenia MEN z 1999 r., § 6, 8, 9.

¹² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, dz. cyt., § 5, p. 1.

¹³ Tamże, § 9, p. 2.

¹⁴ Tamże, § 12, p. 2.

ci, tygodniowy czas realizacji podstawy programowej wynosi 12 godzin w tygodniu, proporcjonalnie do większej liczby dzieci w grupie czas na realizację podstawy programowej zwiększa się do 25 godzin tygodniowo, co daje pięć godzin dziennie. Takie ograniczenie restrykcyjne co do czasu pracy powoduje, że niemożliwe jest otwieranie punktów przedszkolnych jako alternatywy dla konwencjonalnych w odległych zakątkach kraju, gdzie wskazane jest działanie funkcjonowania placówek. W ostateczności dzieci wiejskie mają wciąż nierówne szanse w dostępie do placówek przedszkolnych¹⁵.

Organizację pracy przedszkola określa ramowy rozkład dnia ustalony przez dyrektora przedszkola publicznego na wniosek rady pedagogicznej, z uwzględnieniem zasad ochrony zdrowia i higieny nauczania, wychowania i opieki, potrzeb, zainteresowań i uzdolnień dzieci, rodzaju niepełnosprawności dzieci oraz oczekiwań rodziców. W oparciu o ramowy rozkład dnia nauczyciel lub nauczyciele, którym powierzono opiekę nad danym oddziałem, ustalają dla tego oddziału szczegółowy rozkład dnia z uwzględnieniem potrzeb i zainteresowań dzieci¹⁶.

Nauczyciele pracujący w placówkach publicznych są zatrudniani przez dyrektora placówki przedszkolnej lub szkoły, w której są oddziały przedszkolne. Jeżeli inne formy wychowania przedszkolnego są jednostkami prowadzonymi przez samorząd terytorialny, przebieg awansu zawodowego w obu przypadkach jest taki sam i podlega finansowaniu z gmin. W przedszkolach niepublicznych nie ma możliwości odbywania się takiego procesu¹⁷. Nauczyciel powinien być zatrudniany w oparciu o kryteria ogólne zgodne z obowiązującą ustawą oświatową¹⁸ oraz aktem wykonawczym, czyli rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli¹⁹. Każdy dyrektor powinien z wielką ostrożnością weryfikować ustalone przez siebie kryteria specjalne, aby stosownie do potrzeb placówki, którą kieruje, wyselekcjonować odpowiedniego kandydata²⁰.

Nadzór pedagogiczny jest sprawowany przez kuratora oświaty zarówno nad placówkami przedszkolnymi publicznymi, jak i niepublicznymi. Obejmuje on ocenianie warunków oraz stanu działalności dydaktycznej, wychowawczej oraz opiekuńczej nauczycieli przedszkoli oraz udzielania pomocy przedszkolom, kadrom pedagogicznym przedszkoli. Kontroli i ocenie podlega stan faktyczny zatrudnienia nauczycieli zgodnie z ich kwalifikacjami, realizowanie przez nich podstawy programowej w placówce, przestrzeganie praw dziecka oraz statutu przedszkola, zabezpieczenie warunków

¹⁵ M. Kotarba-Kańczugowska, *Inne formy wychowania...*, dz. cyt., s. 158.

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, Dz.U. 2017, poz. 649, p. 4 i 5.

¹⁷ M. Kotarba-Kańczugowska, *Inne formy wychowania...*, dz. cyt., s. 158.

¹⁸ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 2018, poz. 1457 ze zm.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, Dz.U. 2017, poz. 1575.

²⁰ L. Gawrecki, *Menadżerskie zarządzanie placówką edukacyjną. Praktyczny poradnik dla dyrektorów szkół*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2019, s. 182–192.

higieny i bezpieczeństwa dzieci. W przypadku przedszkoli niepublicznych nie podlega kontroli zgodność zatrudnienia z kwalifikacjami²¹.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej o pomocy psychologiczno-pedagogicznej reguluje konieczność prowadzenia zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci oraz dla dzieci z upośledzeniem umysłowym, które powinny być wpisywane w odpowiednim dzienniku indywidualnych zajęć z dokumentacją na dany rok szkolny. W tym dzienniku powinny być umieszczone wszystkie powyższe dane, a ponadto indywidualny program zajęć wraz z opisem przebiegu zajęć z każdym uczestnikiem²².

W każdym przedszkolu może być prowadzony dziennik elektroniczny równoległe do dziennika prowadzonego papierowo po ówczesnym wyrażeniu zgody organu prowadzącego. Powinny być zachowane przy tym środki bezpieczeństwa selektywności dostępu do danych stanowiących dziennik elektroniczny, odpowiednio zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych, przed zniszczeniem, utratą danych. Wszystkie zmiany i ich autorzy muszą być rejestrowani, a rodzice powinni mieć do dziennika bezpłatny dostęp w zakresie informacji dotyczących ich dziecka. Dziennik informatyczny zapisuje się do dziesiątego dnia po skończonym roku szkolnym²³.

Dokumentem najdokładniej określającym funkcjonowanie przedszkola jest statut przedszkola, którego ramowy projekt ustalony jest Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej²⁴. Statut przedszkola nadaje organ prowadzący, a co roku przed rozpoczęciem roku szkolnego jest on przez radę pedagogiczną ujednolicany, przekazywany radzie rodziców do zatwierdzenia i przesyłany do kuratora oświaty w celu opiniowania zgodności z obowiązującym prawem. W statucie przedszkola zawarte są wszystkie szczegółowe informacje i zapisy dotyczące organizacji procesu dydaktycznego, wychowawczego, opiekuńczego, zakres zadań pracowników pedagogicznych i niepedagogicznych, zasady finansowania, rekrutacji, opis bazy, współpracy z rodzicami, dokumentacji przedszkola. Statut zawiera zadania i rozwiązania ich realizacji, czego konsekwencją są podjęte programy dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńcze, zasady podziału dzieci na oddziały, szczegółowe opracowanie ramowego rozkładu dnia dla każdego oddziału. Istotną kwestią zawartą w statucie jest opis zadań nauczycieli i innych pracowników przedszkola oraz określenie sposobu włączania innych pracowników przedszkola do pracy opiekuńczej i wychowawczej²⁵. Warto podkre-

²¹ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna...*, dz. cyt., s. 51.

²² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz.U. 2017, poz. 1591.

²³ Tamże, § 22.

²⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie ramowego statutu publicznej sześcioletniej szkoły podstawowej i publicznego gimnazjum, Dz.U. 1999, nr 14, poz. 131; Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 grudnia 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej sześcioletniej szkoły podstawowej i publicznego gimnazjum, Dz.U. 2000, nr 2, poz. 20.

²⁵ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna...*, dz. cyt., s. 52–53.

ślić, że to właśnie statut zawiera i określa sposób i specyfikę działania rady rodziców placówki. Wynika to z przyjętych praw i obowiązków rodzica przez Europejskie Stowarzyszenie Rodziców²⁶. Obecnie wielką wagę przywiązuje się do rangi współpracy z rodzicami, którzy pełnią rolę opiniodawczą i konsultacyjną w funkcjonowaniu placówek przedszkolnych²⁷.

Dokumentem ustalającym sposób prowadzenia dokumentacji jest Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji²⁸. Zobowiązuje ono nauczyciela do ewidencji dzieci w porządku alfabetycznym w dzienniku, gdzie wpisane powinny być również daty i miejsca urodzenia, adresy zamieszkania dzieci, nazwiska i imiona, adresy zamieszkania, adresy poczty elektronicznej, numery telefonów ich rodziców. Ponadto do dziennika powinny być wpisywane tematy przeprowadzonych zajęć, godziny przyprowadzania i odbierania dzieci z przedszkola, obecność dziecka na zajęciach w danym dniu. Tematy przeprowadzonych zajęć powinny być potwierdzone przez nauczyciela podpisem, poza wyjątkiem, gdy prowadzony jest dziennik elektroniczny, wówczas wpisanie tematu do dziennika jest równoznaczne z potwierdzeniem przeprowadzonych zajęć.

Administratorem danych zawartych w dokumentacji gromadzonych w związku z przebiegiem nauczania i wychowania jest dyrektor przedszkola i ponosi on odpowiedzialność za prowadzenie i przechowywanie dokumentacji²⁹.

W przedszkolach niepublicznych kwestia dokumentacji jest regulowana wewnętrznym dokumentem, jakim jest statut. Natomiast istnieje możliwość, że przy spełnieniu wielu kryteriów oraz w przypadku prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania, wychowania i opieki ustalonej dla przedszkoli publicznych placówka niepubliczna może ubiegać się o przyznanie dotacji z budżetu gminy w wysokości równej wydatkom bieżącym przewidzianym na jedno dziecko w przedszkolu publicznym prowadzonym przez gminę³⁰. Tak więc dokumentacja w przedszkolach niepublicznych również jest określona art. 7, ust. 3, p. 4 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, o ile dane przedszkole niepubliczne stara się o uzyskanie uprawnień jednostki publicznej.

Zadaniem oddziaływania wobec dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, niezależnie od formuły organizacyjnej i miejsca, jest przygotowanie dziecka według

²⁶ A. Klim-Klimaszewska, *Oczekiwania rodziców wobec edukacji przedszkolnej*, „Pedagogika” 2018, nr 1, t. XXVII, s. 28.

²⁷ L. Gawrecki, *Zarządzanie w oświacie, Podręcznikowy zarys problematyki. Systematyka – praktyka – rekomendacje*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2020, r. 6.

²⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji, Dz.U. 2014, poz. 1170.

²⁹ Tamże, § 27.

³⁰ A. Jeżowski, dz. cyt., s. 207.

podstawy programowej w jej pełnym zakresie, aby uzyskało ono odpowiednie przygotowanie do radzenia sobie w sytuacjach życiowych i było gotowe do podjęcia nauki w szkole. Wobec tego nauczyciel przedszkola ma obowiązek prowadzenia systematycznej obserwacji i analizowania zachowania dziecka w celu rozpoznania jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i możliwości poznawczych. W roku poprzedzającym podjęcie nauki w szkole jest on zobowiązany do przeprowadzenia diagnozy przedszkolnej, polegającej na analizie gotowości do podjęcia przez dziecko nauki w szkole. Diagnoza ta pozwala rodzicom na poznanie stanu gotowości szkolnej ich dziecka, nauczycielowi pomaga formułować zakres indywidualnego wspomagania dziecka. W przypadku skierowania dziecka do poradni psychologiczno-pedagogicznej ukazuje potrzebę głębszej diagnozy związanej ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi³¹.

Obowiązująca wszystkich nauczycieli pracujących w przedszkolach podstawa programowa może być kanwą do programu autorskiego opartego na interpretacji treści przez nauczyciela w połączeniu z oczekiwaniami i potrzebami dziecięcymi³². Jest ona tak skonstruowana, aby jej otwarty charakter dawał nauczycielowi możliwość kreowania własnych rozwiązań, autorskich programów oraz innowacji pedagogicznych, co zostaje przez niego udokumentowane w myśl postanowień statutu placówki oraz zawarte w corocznej ewaluacji³³.

Plan roczny, warunki i tryb tworzenia zespołów nauczycieli do realizacji zadań przedszkola są określone w statucie przedszkola. Zespół powołanych nauczycieli określa plan i zadania do realizacji w danym roku szkolnym.

Z zadań planu rocznego placówki oraz indywidualnych potrzeb i zainteresowań dzieci wynika inny niezmiernie ważny dokument, świadczący o jakości pracy i zaangażowania, poziomie znajomości potrzeb poznawczo-rozwojowych wychowanków, a mianowicie plan pracy nauczyciela. Najbardziej powszechne są plany miesięczne pracy dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczej, ale dopuszczalne są też inne formy planowania, na przykład plany wielotygodniowe. Stanowią one dokument świadczący o efektywności pracy nauczyciela, stosowanych przez niego formach i metodach oraz są podstawą do wnioskowania o realizacji zakresu podstawy programowej³⁴.

W dyskursie potwierdzającym różnice między placówkami publicznymi a niepublicznymi istnieją głosy zarzucające przedszkolom publicznym „funkcjonowanie według schematycznych, zrutynizowanych procedur, typowych dla sytuacji, w któ-

³¹ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna. Nowa podstawa programowa*, Polski Instytut Wydawniczy, Warszawa 2010, s. 143–147.

³² M. Kwaśniewska, *Aktualny stan wychowania przedszkolnego w Polsce*, [w:] L. Karbowniczek, M. Kwaśniewska, B. Surma, *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2011, s. 104.

³³ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna...*, dz. cyt., s. 54–55.

³⁴ M. Królicza, *Planowanie procesu edukacyjnego w przedszkolu – nowe wymagania, jakość, praktyczne wymagania*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2007, nr 1, s. 69–71.

rych w instytucji wypracowuje się działania nawykowe³⁵. Karwowska-Struczyk, eksponując metody stosowane w krajach z co najmniej stuipięćdziesięcioletnią tradycją przedszkoli prywatnych i niepublicznych, zarzuca instytucjom przedszkolnym sztywniejące działania nauczycieli i dyrektorów, doprowadzające do ukształtowania się rad pedagogicznych pełnych „bezrefleksyjnych pracowników najemnych”³⁶. Sajdera upatruje przyczyn usztywnienia i schematyzacji w funkcjonowaniu przedszkoli publicznych w wykorzystywanych w procedurze organizacyjnej instytucji: planów nadzoru, kart pracy, dzienników³⁷. Pochwała dla autonomii przedszkoli niepublicznych powinna stanowić zachętę do działań demokratyzujących edukację przedszkolną z wykorzystaniem potencjału rodziców i grona nauczycieli pracujących w placówce³⁸.

Bardzo cenna w dyskursie jest refleksja Królicy, która podejmuje próbę objaśnienia, na czym polega świadomość i kreatywność nauczyciela uczącego w wolności i do wolności. Nie poszukuje ona w schematyzmie systemu oświatowego zniewolenia umysłu nauczyciela, ale podkreśla systematyczną, zorganizowaną, świadomą celów, przemyślanego i uporządkowanego podejmowania czynności planowania działań, realizowania planów i kontroli realizacji³⁹. Nic więc złego i schematyzującego z należytej prowadzonej dokumentacji nie powinno wynikać, jeśli jest prowadzona systematycznie, świadomie, „z wieloaspektowym namysłem”, tezami i zasadami pedagogiki humanistycznej.

Dyskutując na temat zagadnienia wolnego rynku w oświacie, Gawrecki wskazuje na kilka istotnych niebezpieczeństw związanych z tym fenomenem⁴⁰. Choć część omówionych aspektów dotyczy raczej szkół niż przedszkoli (preferowanie wiedzy encyklopedycznej związane z wynikami egzaminów; koncentrowanie się na rankingach⁴¹, niezdrowe współzawodnictwo pomiędzy członkami społeczności placówki), to jednak dwa ze wskazanych elementów mają walor uniwersalny. Pierwszym niebezpieczeństwem jest przerost marketingu nad rzeczywistą wartością usługi edukacyjnej – chęć przyciągnięcia jak największej liczby klientów (rodziców wraz z wychowankami)

³⁵ J. Sajdera, *Konstruowanie znaczenia instytucji przedszkola niepublicznego*, [w:] K. Gawlicz, P. Rudnicki, M. Starnawski, T. Tokarz, *Demokracja i edukacja, dylematy, diagnozy, doświadczenia*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2014, s. 174.

³⁶ M. Karwowska-Struczyk, *Edukacja przedszkolna. W poszukiwaniu innych rozwiązań*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012, s. 68–70.

³⁷ J. Sajdera, dz. cyt., s. 174.

³⁸ Tamże, s. 172.

³⁹ M. Królicy, dz. cyt., s. 69–70.

⁴⁰ L. Gawrecki, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 88–89.

⁴¹ Chociaż trzeba wskazać, że tworzone są również rankingi przedszkoli. Często są one modelowane przez środowiska samorządowe; popularną formą są też rankingi internetowe budowane w oparciu o opinie respondentów. Jednakże wartość tych rankingów jest wielce wątpliwa: przykładowo na jednej ze stron internetowych pierwsze miejsce wśród przedszkoli w mieście Gniezno zajęła placówka, na którą oddano jeden głos z oceną celującą, drugie miejsce przypadło placówce też z jednym głosem, ale oceną niedostateczną. Pozostałe placówki w mieście zajęły niższe miejsca – z uwagi na brak głosów i ocen.

może wygrać z rzetelną i adekwatną informacją dotyczącą oferowanej usługi (opisy przedszkoli to najczęściej anonse marketingowe, a nie rzetelna informacja o usłudze: przedszkola są opisywane jako „najlepsze”, „idealne”, „doskonałe”, czasami tylko „dobre”, zaś ich oferta najczęściej jest „szeroka”, „rozbudowana”, ewentualnie „zróżnicowana”). O ile jest to częsty problem związany ze zjawiskiem reklamy, o tyle rodzi on skutki mające o wiele większe znaczenie – zmiana usługi edukacyjnej najczęściej wiąże się ze zmianą środowiska wychowawczego, co jest czynnikiem niesprzyjającym w całym procesie nauczania, zwłaszcza na tym etapie rozwoju wychowanka. Utrata wartości, jaką jest poczucie stabilności, wpływa na dziecko stresogennie; nowe miejsce, nowi wychowawcy, nowe dzieci – wychowanek przestaje czuć się pewnie i bezpiecznie. Dlatego też odpowiedzialność za jakość usługi edukacyjnej i związanej z nią jakością informacji jest wysoka i nie powinna stać się ofiarą kalkulacji ryzykiem. Drugie ze wskazanych przez Gawreckiego niebezpieczeństwo nie jest oczywiste: to „skłonność do bezkrytycznego wdrażania wszelkich innowacji”⁴². Potrzeba marketingowa polegająca na postrzeganiu oferty edukacyjnej jako nowoczesnej może doprowadzić do oferowania rozwiązań, które pozbawione są wartości edukacyjnej.

Institucją stanowiącą nadzór pedagogiczny nad przedszkolami publicznymi i niepublicznymi oraz innymi formami wychowania przedszkolnego jest kurator oświaty, w którego kompetencjach jest obserwacja, analiza i ocena przebiegu procesów wychowania i kształcenia w placówkach oraz zgodność ich działalności z postanowieniami ujętymi w statutach danych przedszkoli. Minister Edukacji Narodowej podaje podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej oraz zadania z nadzoru pedagogicznego. Plan nadzoru jest podany każdego roku dnia 31 sierpnia i opublikowany. Do powinności dyrektora każdego przedszkola należy zapoznanie się z planem nadzoru i zaplanowanie działań doskonalących procesy odbywające się w przedszkolu, podjęcie działań eliminujących nieprawidłowości oraz przygotowanie placówki do kontroli i ewaluacji. Do bezpośrednich działań kontrolujących i dokonujących ewaluacji powołani są wizytatorzy. Celem kontroli jest nie tylko poszukiwanie uchybień. Nadrzędnym zadaniem jest podejmowanie działań inspirujących przedszkole do doskonalenia pracy ukierunkowanej na wszechstronny rozwój dziecka oraz do wyciągania wniosków ze sprawowanego nadzoru. Powinno to służyć upowszechnianiu prawidłowych, kreatywnych działań placówki oraz przysłużyć się udoskonalaniu pracy nauczycieli⁴³.

Nadzór pedagogiczny kuratorium oświaty właściwego dla danego województwa odpowiada za ewaluację zewnętrzną przedszkola. Dyrektor przedszkola sprawuje nadzór pedagogiczny w placówce, w której zajmuje stanowisko kierownicze. Do jego zadań należy przeprowadzanie ewaluacji wewnętrznej i wykorzystanie jej wyników do udoskonalenia jakości pracy swojej placówki. Zakres jego działalności obejmuje

⁴² L. Gawrecki, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 89.

⁴³ Z. Rudzińska, *Nadzór pedagogiczny w przedszkolu i szkole. Praktyczne zastosowanie nowych przepisów*, Grupa Wydawnicza Oświata, Warszawa 2019.

kontrolowanie przebiegu pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej. Powinien on wspierać nauczycieli w ramach diagnozy, planowania działań rozwojowych i monitorować pracę całego przedszkola. Plan nadzoru pedagogicznego opracowuje dyrektor do 15 września danego roku szkolnego⁴⁴. Zawiarać on powinien uszczegółowiony przedmiot ewaluacji wewnętrznej, tematykę i terminy przeprowadzania kontroli nauczycieli z przestrzegania przepisów prawa obejmujących działalność dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą oraz inną działalność statutową. W planie nadzoru pedagogicznego muszą znaleźć się plany działań rozwojowych nauczycieli, plany organizowanych szkoleń i porad, plany obserwacji poszczególnych zajęć prowadzonych przez nauczycieli oraz zakres monitorowania⁴⁵.

W przedszkolach publicznych nadzór jest sprawowany przez dyrektora przedszkola. W przypadku przedszkoli niepublicznych, gdy dyrektorem może być osoba niebędąca nauczycielem, nadzór pedagogiczny sprawuje nauczyciel pełniący stanowisko kierownicze. Efekty nadzoru powinny być przedstawiane we wnioskach przez dyrektora nie rzadziej niż dwa razy w ciągu roku szkolnego na naradach oraz przy dokonywaniu oceny nauczyciela i w decyzjach dotyczących stosunku pracy⁴⁶.

Dokonana analiza różnic w funkcjonowaniu przedszkoli publicznych i niepublicznych w Polsce musi ujawnić równie istotną sprawę związaną z podstawowym ogniwem procesu dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczego, na którym opiera się system edukacji dzieci i młodzieży, tj. nauczycielem. Praca z dzieckiem w wieku przedszkolnym wymaga wyjątkowych uzdolnień, zainteresowań, predyspozycji zarówno umysłowych, jak i psychicznych nauczyciela. Praca z najintensywniej rozwijającym się w tym okresie człowiekiem wymaga wiedzy interdyscyplinarnej i umiejętności jej wykorzystania przy udziale pokładów wyjątkowej cierpliwości i empatii⁴⁷.

Ze względu na temat artykułu, który z konkretnej strony ujmuje porównanie specyfiki działania przedszkoli niepublicznych i publicznych w Polsce, nie jest to miejsce na porównywanie zarobków nauczycieli przedszkoli do wynagrodzenia innych grup zawodowych i średniej krajowej. Natomiast należy przybliżyć system nagradzania i motywowania w tymże sektorze płacowym. W przedszkolach publicznych nauczyciele są zatrudniani, a ich praca jest opłacana w oparciu o Kartę Nauczyciela i konkretne aktualizowane rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej. Ze strony finansowej nie jest to satysfakcjonująca kwota, ale fakt zatrudnienia w oparciu o obowiązujące w Karcie Nauczyciela warunki daje stabilizację i przywileje – umowę o pracę, zasadnicze wynagrodzenie związane z uzyskanym stopniem awansu zawodowego, dodatek za wychowawstwo, dodatek stażowy, dodatek motywacyjny (choćby znacz-

⁴⁴ Tamże, s. 32.

⁴⁵ Tamże, s. 33.

⁴⁶ M. Dutka-Mucha, I. Suckiel, *Nadzór pedagogiczny w praktyce dyrektora szkoły*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2019, s. 15.

⁴⁷ Z. Czajka, *Motywacja i satysfakcja nauczycieli przedszkoli*, „Polityka Społeczna” 2020, nr 5–6, s. 4.

nie zróżnicowany w całym kraju w zależności od podejścia danej jednostki samorządu terytorialnego). W sektorze niepublicznych placówek sprawa wynagrodzenia leży w gestii osoby będącej właścicielem. Brak jest przepisów regulujących zatrudnienie i opłacanie pracy nauczycieli placówek niepublicznych, co zatrważająco wiąże się z komercyjnością takich placówek, nastawionych na zysk osoby będącej właścicielem. Powoduje to, że wysokość pensji nauczyciela jest niewiele wyższa – o około 8–10% – od zarobków osób zatrudnianych w placówkach jako pomoc nauczyciela. Taki dysonans nie pozwala na osiągnięcie satysfakcji zawodowej i na rozwój osobisty osoby zatrudnionej na stanowisku nauczyciela, który powinien całe swoje życie zawodowe poświęcić na samodoskonalenie warsztatu pracy, kompetencji psychospołecznych i umiejętności wyjątkowej skuteczności w działaniu empatycznym⁴⁸.

Bardzo interesującą koncepcję ukształtowania zdrowego systemu placówek oświatowych, w tym placówek przedszkolnych w Polsce, przedstawił L. Gawrecki⁴⁹. Proponuje on, aby wszystkie placówki edukacyjne przekazać w ręce osób i instytucji pozasamorządowych, niezależnych od partykularnych układów. Dzięki temu swobodnie działający nauczyciele tworzyliby edukacyjną rzeczywistość wolną od schematów i frustracji, zbędnych formalności i procedur. Autor koncepcji upatruje w tej rewolucyjnej zmianie przyczyn rozszerzenia inspiracji nauczycieli, ich motywacji do pracy aktywizującymi metodami czy zdecydowanego polepszenia jakości pracy dydaktyczno-wychowawczej i opiekuńczej. Trzeba podkreślić, że takie rozwiązanie pociąga za sobą wzrost odpowiedzialności osób zarządzających placówką oraz realizujących jej program. Systemowa podległość placówki wraz z rozrośniętą biurokratyzacją odbierają z jednej strony przestrzeń swobody, ale z drugiej – dostarczają poczucia „rozmycia” odpowiedzialności. Pozwalają przyjąć w stosunku do kontestujących rodziców pozę „to nie ode mnie zależy”. Należy mieć na uwadze, że niestety jest to wygodne, nieobciążające – i ostatecznie atrakcyjne. W proponowanym rozwiązaniu to już nie system będzie rozliczany z efektów pracy jego elementów, a właśnie te elementy.

Warto też przyjrzeć się demograficznemu obrazowi naszego kraju. Jak będzie wyglądać edukacja w małych ośrodkach wiejskich Podlasia czy Polesia? Jakie placówki powstaną w miasteczkach sytuujących się między lepiej zurbanizowaną wsią a małym miasteczkiem. Czy te środowiska dysponują wystarczającymi zasobami, ażeby zaspokoić lokalne potrzeby edukacyjne? Przedszkola niepubliczne w przeważającej części stanowią awangardę współczesnych rozwiązań dla edukacji i na tym polu są przede wszystkim konkurencją dla placówek publicznych. To zdrowa konkurencja, która przynosi wymierne korzyści dla całego systemu: pozwala chociażby na szerokie implementowanie rozwiązań sprawdzonych w trudnych realiach rynku edukacyjnego.

⁴⁸ Tamże, s. 6–7.

⁴⁹ L. Gawrecki, *Zarządzanie...*, dz. cyt., r. 12.

Bibliografia

- Czajka Z., *Motywacja i satysfakcja nauczycieli przedszkoli*, „Polityka Społeczna” 2020, nr 5–6.
- Dutka-Mucha M., Suckiel I., *Nadzór pedagogiczny w praktyce dyrektora szkoły*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Gawrecki L., *Menadżerskie zarządzanie placówką edukacyjną. Praktyczny poradnik dla dyrektorów szkół*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Gawrecki L., *Zarządzanie w oświacie, Podręcznikowy zarys problematyki. Systematyka – praktyka – rekomendacje*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2020.
- Jeżowski A., *Finansowanie publiczne oświaty niepublicznej*, Wydawnictwo ABC Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Karwowska-Struczyk M., *Edukacja przedszkolna. W poszukiwaniu innych rozwiązań*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012.
- Klim-Klimaszewska A., *Oczekiwania rodziców wobec edukacji przedszkolnej*, „Pedagogika” 2018, nr 1, t. XXVII.
- Klim-Klimaszewska A., *Pedagogika przedszkolna*, Polski Instytut Wydawniczy, Warszawa 2005.
- Klim-Klimaszewska A., *Pedagogika przedszkolna. Nowa podstawa programowa*, Polski Instytut Wydawniczy, Warszawa 2010.
- Kotarba-Kańczugowska M., *Inne formy wychowania przedszkolnego – między modelem rynkowym a demokratycznym eksperymentowaniem*, [w:] K. Gawlicz, P. Rudnicki, M. Starnawski, T. Tokarz, *Demokracja i edukacja, dylematy, diagnozy, doświadczenia*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2014.
- Kotarba-Kańczugowska M., *Wychowanie przedszkolne w Polsce – różne tradycje, odmienne formy, europejskie aspiracje?*, [w:] tejże (red.), *Wyzwania współczesnej edukacji przedszkolnej*, Wydawnictwo APS, Warszawa 2012.
- Królca M., *Planowanie procesu edukacyjnego w przedszkolu – nowe wymagania, jakość, praktyczne wymagania*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2007, nr 1.
- Kwaśniewska M., *Aktualny stan wychowania przedszkolnego w Polsce*, [w:] L. Karbowniczek, M. Kwaśniewska, B. Surma, *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2011.
- Okoń W., *Słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2007.
- Rudzińska Z., *Nadzór pedagogiczny w przedszkolu i szkole. Praktyczne zastosowanie nowych przepisów*, Grupa Wydawnicza Oświata, Warszawa 2019.
- Sajdera J., *Konstruowanie znaczenia instytucji przedszkola niepublicznego*, [w:] K. Gawlicz, P. Rudnicki, M. Starnawski, T. Tokarz, *Demokracja i edukacja, dylematy, diagnozy, doświadczenia*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2014.

Zyzik E., *Wybrane zagadnienia z pedagogiki przedszkolnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego, Kielce 2009.

Akty prawne

- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 listopada 2004 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o systemie oświaty, Dz.U. 2004, nr 256, poz. 2572 z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie ramowego statutu publicznej sześciolletniej szkoły podstawowej i publicznego gimnazjum, Dz.U. 1999, nr 14, poz. 131.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 grudnia 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej sześciolletniej szkoły podstawowej i publicznego gimnazjum, Dz.U. 2000, nr 2, poz. 20.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji, Dz.U. 2014, poz. 1170.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, Dz.U. 2017, poz. 649.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, Dz.U. 2017, poz. 1575.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz.U. 2017, poz. 1591.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, Dz.U. 2019, poz. 502.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, Dz.U. 2018, poz. 967 i 2245.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 2018, poz. 1457 ze zm.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2013, poz. 827.

Public and non-public kindergartens in Poland

Abstract: The dilemma over public and non-public kindergartens is still discussed in various groups and fora. Young teachers do not know which of these institutions to tie their future with. The authors of this article present the basic and, at the same time, important differences in the functioning of these educational institutions, in order to extend knowledge in the field of this subject. Practice shows that many teachers confuse the principles of non-public and public kindergartens, which results in many misunderstandings.

Keywords: kindergarten, educational institutions, teachers, supervision

About the Authors

Katarzyna Milek – doctor of social sciences in the field of pedagogy. Assistant professor at the Faculty of Social Sciences at the Gniezno College of Millennium. Research areas: creativity, preschool education, art therapy. Author of many articles in scientific journals as well as in monographs.

Tomasz Albiński – doctor of humanities in the field of philosophy. Dean of the Faculty of Social Sciences of the Gniezno College of Millennium. Research areas: logic, methodology, ethics. Author of the monograph *Spór o realizm modalny* (*The dispute over modal realism*) and articles on analytical philosophy.